[א]סתם סיפרא מני רבי יהודה וקא תני הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת אלמא הגרלה מעכבא תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא תיובתא [ב]אמר רב חסדא [א]אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן אמר רב שימי בר אשי מ"ט) דרב חסדא דכתיב [1]ולקחה [2]ועשה או בלקיחה או בעשייה מיתיבי [ג]ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הכא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שיקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הכא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר [°]שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חנא א"ר יאשיה דאמר יצא

מאי

סתם ספרא. תורת כהנים רבי יהודה היא הכי קאמר בסנהדרין (דף פו.) והא בתורת כהנים היא דהא קרא בספר ויקרא כתיב: **אין הקינין מתפרשות.** איזו לעולה ואיזו לחטאת אלא או בלקיחת בעלים כו' אם כשקנאן אמר זה אני לוקח לעולה ואת זה לחטאת שוב אין הכהן יכול לשנותן בעשייתן ואם שינה פסול ואם כשקנאן לא פירש אף על פי שקרא להם שם [לאחר מיכן] אין שם חל עליהם ויכול הכהן לשנותן: **ולקחה ועשה.** ביולדת כתיב ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכן במצורע וגבי זב (א) ועשה הכהן אחד חטאת ואחד עולה אלמא או בשעת לקיחה נקבעין או בשעת עשייתן אבל בינו בינו לא: **והא הכא כו'.** מדקתני כאן (ב) שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם וקא סלקא דעתיה דקידוש השם בשעת קידוש גורל קאמר שאינו לא שעת לקיחה ולא שעת עשייה: הכי גרסינן **והא הכא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע: מטמא מקדש.** הנכנס למקדש טמא והוא בקרבן עולה ויורד עשירות ודלות ודלי דלות האמור אבל שבועת בטוי ושבועת קול אלה והתם נמי כתיב (ויקרא ה) או (ג) נפש כי תגע וגו' ואוקמינן לה בשבועות (דף ז.) בטומאת מקדש וקדשיו שאמר שנטמא נכנס למקדש או אכל קדשים: **והעשיר.** וצריך להביא בעשירות: **ואחר כך.** חולק המעות ופירש ואמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו אע"ג שאין קרבן עני עכשיו עליו חובה אלא קרבן עשיר ואין בקרבן עשיר [עולה אלא] חטאת בהמה כשבא לב"ד ויאמרו לו ב"ד קרבן עשיר תביא: **מוסיף.** מביתו על דמי בהמה ומביא חובתו בהמה מדמים שקרא להם שם חטאת: **ואין מוסיף ומביא.** חטאת בהמה מדמי עולתו שאין יכול לשנותן למעות שהפרישן שקרא להן שם עולה ליקח מהן חטאת: **והא הכא.** דלאחר שהפרישן פירש ואין זו לא לקיחה ולא עשייה: **וקתני דקבע.** עליהם השם ואין רשאי לשנותן: **ותסברא.** הך מתרצתא היא והאמר ר"א וכו' וכיון דאין קרבן עני ראוי לו אפילו בדיעבד היכי קבע ליה שם עולה עלייהו משהעשיר הרי אינו מחויב עולה: **אלא מאי אית לך למימר.** על כרחך מיבעיא לשבושא ולמימר דהאי ואח"כ דקתני שיבוש הוא אלא הכי מיבעיא ליה למיתני ואמר אלו לחטאת ואלו לעולה ואח"כ העשיר דבשעה שקבען הוה קרבן חזי ליה וכיון דעל כרחך משבשתא היא לרב חסדא נמי הכי תרצה שכבר אמר משעת הפרשה ותני הכא מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו ואמר בשעת הפרשה אלו לחטאת ואלו לעולה ואח"כ העשיר מוסיף ומביא להפרשה במעות בשעת לקיחת העופות: **ולרבי חנא.** דאמר מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני יצא ומשום הא לא משתבש ומתרצתא היא וכיון דחזי ליה האי קרבן בדיעבד מצי למיתני דקבע:

מאי

סתם ספרא מני רבי יהודה. תימה לר"י בפ"ק דקדושין (דף יז.) דפריך וכל היכא דכתיב חוקה לא דרשינן קל וחומר והא גבי יוה"כ וכו' עד וטעמא דכתיב ועשהו חטאת הא לאו הכי דרשינן קל וחומר והשתא מאי פריך והא סתם סיפרא רבי יהודה ולדידיה חוקה לא קיימא אהגרלה (ד) ותירץ רבינו שמשון מקוצי דפריך מדאיצטריך זאת ואחת לקמן בפרק הוציאו לו (דף ס:) למעוטי דלא קיימא חוקה אדברים הנעשים כנגדי לבן בחוץ ש"מ דדרשינן ק"ו אפי' היכא דכתיב חוקה דאי לא תימא הכי לשתוק מיניה מאי אמרת אי לא כתב זאת ואחת הוה אמינא דחוקה קיימא אכל מילי א"כ כיון דהוה קיימא נמי אהגרלה א"כ לשתוק מועשהו אלא ע"כ אי לא כתב ועשהו ה"א אע"ג דחוקה הוה קיימא אכל מילי הגרלה מיהא לא מעכבא מק"ו אלמא אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו אבל קשה על תירוץ זה דאפילו כי קיימא חוקה אכל מילי ולא הוה דרשינן קל וחומר היכא דכתב חוקה לא סגי דלא כתב ועשהו למעוטי (ה) בעלמא שלא יקדש הגורל כדפי' לעיל ועוד אפילו קיימא חוקה אכל מילי איצטריך ועשהו לגורל דהגרלה לאו עבודה היא (ו) ויכולנא לשנויי דלאו דווקא נקט התם חוקה דעיכובא אחרינא איתא דתנא ביה קרא תרי זימני דהוי כמו חוקה והכי פריך וכל היכא דכתב עיכובא לא דרשינן ק"ו והא גבי יוה"כ דכתיב גורל וכתיב חוקה דמשמע עיכובא לרבי נחמיה ולרבי יהודה איכא עיכובא אחרינא דתנא ביה קרא וטעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי הוה דרשינן קל וחומר אע"פ שהיה ראוי לדרוש אשר עלה אשר עלה לעיכובא אף על גב דלא כתב בלשון צווי ונראה כמו סיפור דברים בעלמא מכל מקום כיון דכתיב חוקה היה סברא לומר דמעכבא מכח חוקה ומכח תרי אשר עלה אלא דאתא קל וחומר ועקר ליה מהאי סברא ואוקמינן חוקה לשאר מילי ואשר עלה אמרינן סיפור דברים בעלמא הוא הכא נמי גבי יבמה דכתיב ככה לעיכובא נימא קל וחומר דתלא בגט ועיכובא דככה לשאר מילי:

מטמא מקדש וכו'. הא דלא נקט שמיעת קול דכתיב ברישא יש לומר מילתא דשכיחא טפי נקט:

ולרבי חנא אמר רבי יאשיה דאמר יצא מאי איכא למימר. וכולי עלמא אית להו דרב חסדא דאין הקינין מתפרשות וכו':

והאי

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא [ופ"ח הל"ח]:

י ב מיי' פ"י מהלכות שגגות הלכה יג ופ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה י:

רבינו חננאל

וזו הברייתא היא שנויה סתמא בתורת כהנים שנקרא ספרא מפני שהוא ויקרא לבדו, וקי"ל כר' יוחנן דאמר בפרק אלו הן הנחנקין בתחלתו סתם משנה ר"מ סתם תוספתא ר' נחמיה סתם סיפרא ר' יהודה סתם סיפרי ר' שמעון, וקא מפרש דהגרלה מעכבא, דקתני הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת והוא לר' יהודה ועלתה בתיובתא למאן דמוקים לרבי יהודה דסבר הגרלה לא מעכבא, והוא רבי יוחנן. ירושלמי הכתיבה שעל הגורלות חקוקים הן. אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן. פי' קינין התורים ומבני היונה נקראין קינין, כגון כי יקרא קן צפור לפניך, כלומר עופות הן קרבן שמביאין מן העופות. כגון הזב והזבה והיולדת וכיוצא בהן שמביאין תורין ובני יונה. וכתיב בהו אחד לעולה ואחד לחטאת. ובא רב חסדא לפרש שאינן מתפרשות איזו היא חטאת ואיזו היא עולה, אלא או בשעה שלקחוה בעליהן אם יפרש זו לחטאת וזו לעולה. או אם לקחם סתם, הכהן בשעת עשייתן, כלומר בשעה שרוצה להקריבם יאמר זה לחטאת וזה לעולה. ודייק רב חסדא דכתיב בזב וביום השמיני יקח לו שתי תורים וגו', וכן בזבה כתיב וביום השמיני תקח לה שתי תורים וגו', הנה לקיחה בבעלים. ובכהן כתיב ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה, כלומר הפרשתם בבעלים בלקיחה, אבל בכהן בעשייה כדכתיב קראי. ואותבינן עליה מן השעיר שאינה עת ההגרלה לא שעת לקיחה כי מאתמול הם בלקיחתם, ולא שעת עשייה שעדיין נשאר לו אחר ההגרלה שחיטת הפר והקטרה והזאת דם הפר ואחר כן יעשה השעיר. ותני בברייתא בכי האי גוונא דמקדש השם, כלומר אם יאמר זה חטאת כי קראו שם חטאת, נקדש לחטאת אע"פ שאינה לא שעת לקיחה ולא עשייה. ותריץ לה רבא הכי. ומה [במקום] שלא קידש הגורל אפילו בשעת לקיחה ובשעת עשייה קידש השם בשעת עשייה וכו'. ת"ש מטמא מקדש עני. פי' אדם שנטמא כדכתיב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה וגו' ונעלם ממנו ונכנס למקדש, אם הוא עשיר מביא חטאתו כשבה או שעירה, ואם אין ידו משגת מביא שתי תורים או שני בני יונה. ואם היה בשעה שנכנס למקדש והוא טמא עני, והפריש מעות לקינין והוא עני בעניותו, והעשיר אחרי כן ואמר אקנה מהן תורים או בני יונה, יהיו אילו המעות, אילו לחטאת ואילו לעולה. ועכשיו רוצה להביא קרבן עשיר כשבה או שעירה, מוסיף מעות אחרות משלו על אותן המעות שהפרישן לקנות בהן תור של חטאת, וקונה בהן חטאת בהמה. אבל דמי עולתו נקדש כבר משעה שהפרישן לקנות בהן תור לעולה קדושת עולה, ואין משנין מקדושת עולה לקדושת חטאת. וכזו השמועה כולה כמות שהיא בכאן, כך היא בסוף מסכת כריתות. עולה כולה כליל למזבח, והחטאת הדם והחלבים למזבח והבשר לכהנים. ואקשינן והא הכא עת שאמר אילו לחטאת ואילו לעולתי, לאו שעת הפרשה היא, דהא אחר שהעשיר קתני ואחר כך אמר אילו לחטאתי ואילו לעולתי. ולא שעת עשייה נמי, דהא עכשיו עדיין רוצה לקנות בהמה ולהקריבה, וקתני דקבע הואיל ואילו הקדים ועשה עודנו עני כבר נפטר בקבעו. ומתמה רב ששת ותסברא כלומר איפשר להעמיד ברייתא זו, כי אחרי שהעשיר אמר (לו) אילו לחטאתי ואילו לעולתי והאמר ר' אלעזר מטמא מקדש עשיר וכו', פי' מטמא מקדש [ש]היה עני והעשיר והביא קרבן עני לא יצא, וכיון דלא יצא היכי קבע, וזה כיון שעדיין לא הפריש והעשיר, כיון שהעשיר נתחייב בקרבן עשיר והוא חטאת בהמה, כיון שנתחייב בחטאת בהמה אם הביא קינין לא יצא. וכיון שאילו הביא קינין והוא עשיר לא נתקדשו, ולמה תני כי דמי החטאת נקבעו לקדושת חטאת, ודמי העולה נקבעו לקדושת עולה. ופרקינן אלא מאי אית לך למימר לתרוצה כר' אלעזר הא מתניתא שכבר אמר מעיקרא, כלומר בעודנו עני אמר אילו הקינין שלי שכבר נתקדשו, אם הקריבן אחרי שהעשיר אעפ"י שכבר קדשן מקודם לכן לא יצא. כן גם זו הברייתא הכין תירוצא, מטמא מקדש והוא עני והפריש מעות לקינין ואמר בשעת הפרשה אילו המעות לחטאתי ואילו לעולתי. והעשיר עכשיו, מוסיף ומביא חטאתו מדמי חטאתו כו'. ור' חנא דאמר יצא תריץ הכי.

מסורת הש"ס

א) [ערכין לו: וש"נ], ב) כריתות כח. ערכין ל. נזיר כו., ג) [כריתות כח.],

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה: ויקרא יב ח

2. וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְיָ מִזּוֹבוֹ: ויקרא טו טו

גליון הש"ס

גמ' שכבר אמר מעניותו. עיין חולין דף לג ע"ב וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולקחה כו' במצורע וגבי זב וכתיב גבי כהן ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה: (ב) ד"ה והא הכא כו' מדקתני כאן מקום שקידש הגורל: (ג) ד"ה מטמא כו' או נפש אשר תגע: (ד) תוס' ד"ה סתם כו' ולדידיה חוקה לא קיימא אהגרלה. נ"ב כדאיתא פרק הוציאו לו: (ה) בא"ד לא סגי דלא כתיב ועשהו למעוטי שלא יקדש הגורל בעלמא כדפירש' לעיל. נ"ב כדף הקודם ד"ה ועשהו: (ו) בא"ד ויכולנא לשנויי. נ"ב ר"ל על קושיא הנ"ל ועיין קדושין דף י"ד:

מוסף רש"י

אין הקינין. של כל מחוסרי כפרה, מתפרשות. איזו עולה ואיזו חטאת (ערובין לז.). אלא או בלקיחת בעלים. שאמרו בשעת לקיחה זו אני לוקח לעולה וזו לחטאת (שם לז.). אם לקח זה לשם עולה וזה לשם חטאת אין הכהן יכול לשנותה בשעת עשיית קרבן דקבעתם השם (כריתות כח.) ושאם נאכל אחד מהם או פרח לאויר העולם קודם עשיית כהן יביא זוג לשני (נזיר כו.). או בעשיית כהן. אבל אם לקחום סתם ואחר כך קרא עליהן שם אין השם חל עליהן ויכול הכהן לשנותם (ערובין שם) שאם לא הפרישום הבעלים בשעת לקיחה יכול הכהן לעשות אחד שירצה עולה וחטאת ואף על גב דהפרישוה בין לקיחה לעשייה לא קבעו השם ויכול כהן לשנותן ולעשות את החטאת עולה (כריתות שם). והעשיר ואח"כ אמר. אמר שהעשיר, אלו לחטאתו ואלו לעולתו. וטעה, שהולך והעשיר חייב בהמה בדמיו, מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו. מוסיף מעות מביתו על דמי חטאתו ומביא חובתו בהמה ודמי עולה ילכו לנדבה, ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו. דקבע עולה על המעות ואינו יכול לשנותן לחטאת (כריתות כח.). וכיון דלא יצא היכי קבע. היכי חלי קבע, והא העשיר ולא היה ראוי לקרבן עני (שם). שכבר אמר מעניותו. אלו לחטאת ואלו לעולה קודם שהעשיר, והך מתניתא משבשתא היא דקתני והעשיר ואמר אלו לחטאת (שם) אלא הכי איבעי ליה למיתני מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו ואמר אלו לחטאתי (שם ע"פ הגהות הב"ח). שכבר אמר משעת הפרשה. אלו לחטאת ואלו לעולה, דה"ל בשעת לקיחה, אבל הקדישן סתם שוב אין השם קובעו עד שעת לקיחה או עד שעת עשייה (שם). ולר' חנא א"ר יאשיה דאמר יצא. מטמא מקדש עשיר בקרבן עני, והך מתניתא מתרצתא היא וספיר קבע לאחר שהעשיר וליכא לתרוצי וכבר אמר, מאי איכא למימר. הדרן קושין לדוכתיה, דלאו שעת לקיחה ועשייה היא וקבע (שם).

תום' ישנים

סתם ספרא מני ר' יהודה כו' אלמא הגרלה מעכבא כו'. ותימה לרבי דאמרינן בפ"ק דחולין (דף כח.) וכל היכא דכתב חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יוה"כ דכתיב גורל וחוקה ודרשינן ק"ו דתניא כו' הוה אמינא גורל לאו דוקא מי לא כתיב ביה קרא לעכב ומאי קאמר והא אמרן הכא דסתם ספרא ר' יהודה ולר' יהודה לא כתיב חוקה דהא בדברים הנעשין כנגדי לבן בחוץ קאמר ר' יהודה בפרק הוציאו לו (דף ס.) דלא כתיבא חוקה אלא בדברים של פנים וי"ל דלא תוקי הך ברייתא דוקא כר' יהודה אלא אתיא נמי כוותיה משום סתם ספרא וכר' נחמיה [נמי] מיתוקמא דלא מפליג [בחוקה] אבל קשה הא על כרחיה לא מיתוקמא הך ברייתא כר"ש דלית ליה לעיל הגרלה לא מעכבא כלל ה"נ שמא אתיא דלא כר' נחמיה וי"ל דודאי מצי למימר הא מני ר' יהודה היא דלית ליה חוקה בדברים הנעשים כנגדי לבן מבחוץ אלא ניחא לתלמודא התם לאוקמי אפילו כר' נחמיה ולכך התלמוד לתרץ לדבריו כל מה שיכול: שיכול והלא דין הוא. שיכול גרס רב שמואל ול"ג והלא דין הוא שאינו מביא ק"ו אלא לסתור הדרשה אבל שיכול גרסי' דמשמע שיכול להיות כענין אחר אם אין שם פסוק וכן ישנו בת"כ אבל במקום שיש ק"ו להאי גיסא ולהאי גיסא היינו יכולין לקיים את שניהם: והא הכא דלאו שעת לקיחה היא ולא שעת עשייה כו'. והיינו בקינין דלא שייך בהו שתי קרבנות ממין אחד וחובה אחת אלא בקינין ולת"ם והא גבי נזיר מסכתא לה שחייב חטאת עולה ושלמים והפריש שתי בהמות ובהנהו איכא לאוקמי ברייתא ולא בקינין דכתב ולקח א"נ יש להעמידו בחייב עולה וחטאת ואומר אלו לחובתי ולא פירש ואח"כ בא לפרש ואומר רבי דפשיטא ליה לתלמודא דכולהו ילפי מקינין אלא לא נקט רב חסדא אלא הנהו דכתיב ביה קרא: הכי קאמר ומה במקום כו'. אבל לא הוה מצי למימר דהכי יליף ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ועשייה אינו דין שיקדש השם נמי שלא בשעת לקיחה ועשייה דהא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ואינו יכול כאן זה השם לקדש יותר משם דעלמא שזה למד הימנו שאינו מקדש אלא בשעת לקיחה ועשייה: מטמא מקדש עני. ה"נ הוה מצי למימר שבועת ביטוי שגם הוא בקרבן עולה ויורד אבל מצורע חלוק מדינם כדלקמן בסמוך: מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו. בפ' בתרא דכריתות (דף כח.) מפרש טעמא: